

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IVRIS CANONICI|| SEV PONTIFICII|| PARTITIONES,||

Grégoire, Pierre

[Frankfurt], 1595

VD16 G 2996

5 De fide Catholica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63677)

episcopus simul cum clericis, tantam utilitatem vel necessitatem viderit, quæ sine collectione & auxilio Ecclesiæ releuari non possit, & quod nullæ aut exiguæ laicis suppetât facultates, subsidiaq; duxerit per Ecclesias conferenda, laici humiliter & deuote ipsa cum gratiarum adione debent accipere. Prius tamen & hic summus Pontifex consulendus. *b*

2 Personæ Ecclesiasticæ, ꝛ diaconi, subdiaconi, exorcistæ, lectores, acolythi, clerici, monachi, a muneribus personalibus expertes & immunes sunt. *c* Et sordidorum munerum habent vacationem. *d* Placuit tamé vigente causa necessitatis, vicino existente hoste, Ecclesiæ homines non excusari ab excubiis, seu vigiliis murorum ciuitatis. *e*

SCHOLIA.

a cap. 1. & cap. clericis. capit. quanquam de immunita. Ecclesiar. in Sex. cap. non minus. 4. c. aduersus. 7. eodem tit. apud Gregorin. cano. in qualibet. ca. secundum. 22. quast. 8. In Concil. Tridentin. sessione 25. de reformatione. cap. 20. constitutio. item nulla communitas. C. de Episcop. & cler. l. 2. C. eod. ratio. in c. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitutio a defectu potestatis laicorum. Alia ut discrimin inter res diuinas publicas priuatas constituatur, l. sanctimus. 22. & l. ut inter diuinum. 23. C. de Sacrosanct. Ecclesiis.

b in dicto cap. aduersus, & ca. non minus de immunit. Eccles. ad utilitatem & necessitatem publicam potest referri. l. ad instrum. Etio. C. de Sacrosan. Eccle. §. ad hoc, de Ecclesiast. tit. qua iura de locupletibus intelligi debent Ecclesiis, & quando auctoritate quoque & consensu superioris pastoris Ecclesia permittitur.

c l. presbyteros. §. & l. generaliter. §. 2. de episcop. & cleric. cap. 10. generaliter. 16. quæ. 1. cap. 3. distin. 88. Quæ dicuntur personalia munera, docet l. 1. & si. de munerib. & honoribus. P. ita excusantur ab omni

A tutela & cura cuiuscuque generis personarum. si velint. ca. ultimo. §. 6. dist.

d ca. generaliter. §. 1. 16. quastio. 1.

e in cap. 2. de immunita. Eccles. Fuerunt tamen impij Casares, qui quamuis Christiani nomen ferrent, tamen & bona Ecclesiastica & personas eius afflixerunt. Qualis Constantinus alienus a Constantini Magni pietate, ut liquet ex constitutionibus eius Gracis 1. & 3. & alius Theophilus Orientis Imperator filius Michaelis, ut liquet ex eius constitutionibus.

DE FIDE CATHOLICA.

TITVL. V.

SCHOLIA.

a De Summa Trinitate & fide Catholica tractatur lib. 1. Decret. tit. 1. lib. 2. Sexti tit. 1. lib. 2. Clementinarum tit. 1. Exponitur & fidei Catholicæ compendium in cap. qui episcopus 23. distinct. in can. fin. de Consecratione. distinct. 3. & in can. 1. cap. illud, can. filius. ca. non illud, can. Baptismi. ca. symbolum, de Consecratio. dist. 4. Exstat in iure ciuili, lib. 1. titul. 44. de summa trinitate. & fide Catholica, & ut nemo de ea publice contendere audeat. Heraclii constitutio 1. de fide, lib. 1. Iuris Orientalis collecti per Bonestidii. Exstat & in calce Concilii Tridentini Bulla Pii Pap. 4. Super forma iuramenti fidei, quæ compendium fidei euoluitur.

CAP. I.

Continuatio & de nomine fidei.

Expedita tractatione ꝛ de Ecclesia: dicamus de his, quæ in Ecclesia tractantur, & primum de fide Catholica, a qua Ecclesia seu congregatio fidelium dicitur Catholica. *a* Fides dicta a quodam, *b* fundamentum iustitiæ, dictorum conuentorumque cõstantia, & veritas: & quia credamus, quod fiat quod dictum est, fidem appellatam.

SCHOLIA.

a ca. Ecclesia de Consecratio. distin. 1. ca. legimus 9. distinctio.

D 3

b a Cicerone i Officiorum. Et apud diuum A
Lucam c. 17. secundū fidem fiat tibi. ex-
probrat & diuo Petro Deus in dubitatio-
ne D. Mathei. ca. 14. Modice fidei, qua-
re dubitasti. Cicerorurs. in Partitio. ora-
toris, ait fidem esse firmam opinionem. Id-
eo & in cap. 1. de summa trinitate, firmiter
credimus, simpliciter confitemur. Fi-
dei ordorationibus probari non potest, at-
que rationem, fides supplet. can. nihil est aliud,
de Consecrat. dist. 4. ca. fin. de Con- B
secrat. dist. 4. fin. quemadmodum & de
re non visa fides dicitur, in can. in domo,
in fine, de pœnitent. dist. 4.

CAPVT III.

1 De distinctione, fidei & subdistinctionibus.

2 Fides humana quid.

3 Christiana diuisio.

x Fides in vniuersum † duplex: a vna, quæ C
constat ex opinione humana, quæ ei
innitur, vel demonstratione, argumen-
tis rhetoricis, vel dialecticis syllogis-
inis. Altera, quæ est ex scientia, quæ suppedita-
tur ex diuinis literis, & a sapientia diuina, a
qua vera, vt a verissimo vel veritate ipsissi-
ma, pendet & certa religio Christiana. Sic
vnus Deus, vnum baptisma, vna fides: b ab
hac fide Christiana fideles dicti. c

2 Humana fides, † rursus alia dicitur, fi- D
des pactionis: alia fides consensus.

3 Et fides † Christiana iterum tripliciter
exauditur: primum pro subiecto fidei, id
est, pro eo, quod credendum est, de quo
credimus seu fidē habemus, quod verum
sit, id quod esse nunc dicitur, vel fuisse, vel
futurum. Secundo pro ipso actu creden-
di: quo id quod dictum promissumue est,
ita esse certo & firmiter existimamus.
Tertio, pro perfectione credulitatis, dum E
credendo futura promissa, mandata ser-
uamus, & ipsa quæ mandatis continentur,
exsequimur. Quæ videtur vna finitione
explicasse diuus Paulus. e Fides est speran-
dorum substantia rerum, (id est, de rebus fir-

miter sperandis, argumentum non apparen-
tium.

SCHOLIA,

a Et ita diuidit Clemens Alexandrinus,
lib. 2. Stromaton. Ad hanc diuisionem fi-
dei referri possunt omnes fidei acceptio-
nes, quas sine Methodo adfert glo. ad Ru-
bric. de summa trinitate. apud Gregor. &
gloss. ad can. monet, ad verbum. neque,
22. quaest. prima Finis Hadrianus Finis.
lib. 8. contra Iudeos. ca. 5. 1.

Primo vsurpari dicunt pro sacramento
Baptismi, & inde fideles, canon de Iudeis
45. dist. 4.

Secundo, pro castitate thori, ca. coniu-
ges, 27. quaest. 2.

Tertio, pro cautionali securitate, etiam
hosti seruanda, c. noli existimare, 23. q. 1.

Quarto pro conscientia, vt ibi, quod
non est ex fide, peccatum est, ad Roma.
14. cap. illud de Pœn. dist. 5. Id quicquid
fit contra conscientiam, edificat ad Ge-
hennam. ca. omnes. §. ex his, 28. q. 1.

Quinto, pro credulitate non visorum.
ca. in domo de Pœn. dist. 4.

Sexto, pro cognitione, quæ habetur in
beatitudine, & vt dicunt Theologi, in Pa-
tria, vt ad Rom. 1. Ibi: Iustitia Dei in eo
reueletur a fide in fidem, quod glossa ex-
plicat, ex fide rei in fidem regni.

Septimo, pro aequitate actionum, vt in
cap. cum venerabilis 7. de except. lib. 2. tit.
21. dum meminit de contractibus bona fi-
dei, & actionibus in quarū causa veniunt
plura ex aquo, quam exprimantur: cum
diuersum sit in actionibus stricti iuris, quæ
opponuntur, bona fidei, vt ibi notat gloss. &
§. actionum, de Actioni. apud Iustinia.

Octauo, sumitur bona fides, pro mente,
quæ candida & simplex est, vt mala fides
pro contraria & multiplici, cui male fidi-
tur, & non nisi cum periculo. ca. innocens,
22. q. 4. eoque pertinet

Nona & decima acceptio, quæ ab in-
terpretib. adfertur, vnde & bona fides di-
citur,

citur, qua probata est, dolo contraria, ca. A
bona fides. de deposit. cum similib.

Vndecimo, sumitur pro virtute Theo-
logica, qua credimus.

Duodecimo, pro collectione articulo-
rum fidei sacra probatio fidei, ut est primo vir-
tus Theologica, ut in Symbol. D. Athanasii,
hæc est fides Catholica, est que fides do-
num Dei, ad Ephes. ca. 2. vers. 8.

b Ad Ephes. ca. 4. Clem. 1. §. ad hæc, de summa
trinitate.

c cap. 16. moneote 22. quest. 1. ex diui Au-
gustini epist. 154. ad Publicolam.

d Explicat. cap. 1. de sponsa. duorum. de fide, in
constantia duorum vel factorum proban-
da loquitur, cap. 39. Genes. vers. 10. & ca.
44. vers. 32. Leuiti. c. 6. vers. 2.

e Ad Heb. c. 11. vers. 1. glo. ad Rubr. de sum.
trinit. & fide Cathol. aliter definit, ut fides
fit, Voluntaria certitudo absentium in-
fra scientiam & supra opinionem con-
stitututa. Dionysius vero Carthusianus su-
per c. 3. de Ecclesiast. Hierarchia Dionysii
Areopagita, dixit diuum Paulum in c. 11.
ad Hebraeos, descripsisse fidem, & attigisse
essentialia & formalia fidei, veruntamen
non tradidisse formalem finitionem, quam
ipse sic format, ut sit: Habitus mētis, quo
in statu viæ primo incoatur vita æter-
na in nobis. Nam vita æterna in patria,
est earum adeptio rerum, quas in presenti
vita speramus: hinc fides vocatur, substan-
tia, id est, incoatio quadam sperandarum, qua
per hoc quasi incipiunt in nobis, quod cre-
dantur: unde & habitus primorum prin-
cipiorum vocatur substantia tota scientia:
hæc Carthusia. Basilus vero Magnus, in
Asceticis, sermone de Fide: Fides (inquit)
est assensus indubitatus ad ea, quæ au-
diuntur in certa veritatis persuasione,
quæ prædicantur per Dei gratiam.

CAPVT. III.

- 1 De quo fides. 2 Fundamentū fidei.
3 Symbola fidei. 4 Quæ credenda.
5 Concilia præcepta.

Fides ergo, † de re non visâ nec appa-
rente, a Christianorum & Iudæorum
antiquorum, ferme eadem, & eiusdē sub-
stantiæ: nisi quod nos credamus de præ-
teritis, quæ ipsi futura credebant: nobis-
que ab umbris explanata lege, nūc myste-
ria clariora & perfectiora habeamus. b

Fundamentum † vnum omnibus fidei, z
Messias, Dominus noster IESVS CHRIS-
TUS: cuius etiam vera firma & sincera
confessio, est petra, supra quam ædificata
Ecclesia, c vnde & fides, dicitur virtus
Theologica. Quia & habet Deum pro
obieccto. d

Fidei seu credendorum collectio, † vel 3
symbolum, quintuplex est. Primum sym-
bolum fuit ab Apostolis traditum, verbis
simplicibus compositum. Credo in Deum,
&c. quod dicere Cathecumeni tene-
bantur antequam baptizarentur. e Secun-
dum, in Nicena synodo fuit editum: quo
latius sunt aperta myſteria fidei, g con-
tra Græcos, qui negabant Spiritum San-
ctum procedere a Patre & Filio. Et con-
tra Arrianos, qui coæternum Patri Fi-
lium, & diuersas in Sanctissima Trinitate
substantias ponebant: h quod canitur
in sacra missa: Credo in Deum, &c. Ter-
tium, fuit Athanasii Patriarchæ Alexan-
drini: Quod incipit: Quicumque vult sal-
uus esse, quodque edidit contra Sabellia-
nos & Arrianos. i Quartum, fuit editum
in Synodo Constantinopolitana. k Quin-
tum, postea secutum, ortis nouis hære-
sibus. l

Quæ symbolis illis continentur, † cre- 4
denda sunt: & in summa, ea etiam omnia,
quæ Ecclesia Apostolica Romana, & Ca-
tholica credenda proponit, m quæ ve Sa-
cro sancta Concilia definita, sequenda sta-
tuunt. n

SCHOLIA.

- a Et ibi est meritum, credendo quod non vi-
demus, can. in domo, de Pœnitent. di-
stinct. 4.

- b *Ireneus. libr. 4. contra heredes. cap. 13. Fides (inquit) Abrahami, eadem fuit cum nostra. Nam & credidit Dei filiū, &c. Et Diuus Ambrosius de Fide ad Gratianum. cap. 2. Vnum Deum fides significat, quia vna fides noui & antiqui testamenti. Et vt Diuus Hilarius ait Psal. 39. Vnus & idem Deus Euangelii & legis est.*
- c *Dini Matthai. ca. 16. vers. 8. Cyrillus Archiepiscopus Alexandrinus. Tom. 2. libr. 4. Dialogorum de sanctissima Trinit.*
- d *Viguerius in Institut. Theolog. cap. 10. de fide in princip.*
- e *Ex Concilio Agathensi. cap. 12. relato in cano. symbolum, 16. de Consecrat. distinct. 4. in Concilio Martini Bracharens. can. 49. Vnde sumtus est can. non liceat. § 9. eadem distinct. 4. de Consecrat.*
- f *ca. canones. 15. dist. 1. 1. & 2. & l. nos reddentes, in fin. de Sum. trin. C.*
- g *ca. pen. & fin. de Consec. distin. 5. cap. 1. de summ. trin. in Sexto.*
- h *an quidam, vers. Arriani. 24. quast. 2.*
- i *Dicō can. quidam. § Sabelliani 24. q. 3.*
- k *De quo in d. c. canones. §. 2. 15. dist.*
- l *Hoc symbolum posuit Gloss. ad Rubric. de summ. trin. & ibid. Greg. cap. firmiter.*
- m *can. nolite errare, & ca. quis nesciat, 11. distin. can. non decet, 12. distinct. leg. nos reddentes, §. ideoque, de Sum. trin. C. Cyprian. lib. 4. Epistol. epist. 4.*
- n *Enumerantur Concilia, quibus fides adhibenda, in ca. sancta Romana. 15. distin. in tota 16. distin. in l. 3. & 4. §. suscipimus, de Summ. trin. & fid. Cathol. l. quicumque, de heret. C. l. si. de relig. lib. 16. Cod. Theodos. Nouel. Iustin. 103.*

CAP. IIII.

1. A quo fidelis.

Fides, † quæ virtus est Theologica, qua creditur, Donum Dei est. *a* Et non solius liberi arbitrii. *b* Auctor & consummator fidei Dominus IESVS CHRISTVS.

SCHOLIA.

a Sic Dini Matthai. cap. 13. vers. 11. Dominus ait Discipulis: Vobis datum est nosse mysterium regni cælorum: illis autem non est datum. & capit. 16. vers. 17. Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. Et Actor. cap. 17. vers. 31. ibi. Fidem præbens omnibus, &c. Sed & Theodoreticus. lib. 7. de curatione Græcorum affection. dum de sacrificiis agit, scribit: Non vllis operibus nostris, sed per solam fidem, mystica bona consecuti sumus. Ego, inquit Deus, sum, qui deleo iniquitates, ppter memetipsum iniquitatum non recordabor. Et Diuus Paul. ad Ephes. cap. 2. Gratia Dei salui facti estis, & hoc non ex vobis: Donum Dei est, ne quis glorietur.

b Can. gratia. de Consec. dist. 4.

c Ad Hebræos 12. c. vers. 2. &c. Fides ex auditu: Auditus autē per verbum Dei: ad Roman. cap. 10. Et petebant a Domino discipuli, vt eis adaugeret fidem. D. Luca. ca. 17. vers. 5. Et otauit Christus pro Petro, ne deficeret eius fides. Obiectum fidei est, veritas prima seu diuina reuelans. Non enim fides Theologica hæc, de qua hic loquimur, credit aliquid, nisi prout est a Deo reuelate, id est nisi prout Dei est. Vide Thomam, 2. 2. quæstion. 1. artic. 1. Fundamentum (inquit D. Paulus) aliud nemo ponere potest, præter id quod positū est, quod est CHRISTVS IESVS, id: vt ait ibi Gloss. fides IESVS CHRISTI. I. ad Corinth. 3.

CAPVT V.

1 De fidei regulis.

E 2 Fides præcedit actum in gloss. c.

Quia itaque † Deus verax, ipseque omnipotens, qui constituit ea, quæ fidelibus credenda proposita sunt, nequaquam in ea fide dubitandum: *a* neque temere de ea disputandum. *b* Accedentem enim credere oportet, quia est, & iniquis

rentibus se remunerator fit. *c* Quod si A
quando dubium in fide subeat mentem,
elucidatio a Deo, & eius Ecclesia Catholi-
ca petenda est. *d*

S C H O L I A.

- a* Quia enim verax Deus, non potest in pro-
missis mentiri. Quia vero omnipotens, qua
vere dixit, potest nullo prohibente exsequi.
Sic arguit Deus discipulos apud D. Lu-
cam. c. 24. vers. 25. O stulti & tardi cor-
de ad credendum in omnibus, quæ lo-
cuti sunt prophetae. Et Divi Iohannis
Euangelio, ca. 20. vers. 27. arguit Divum
Thomam: Noli esse incredulus, sed fide-
lis. iniuriam facit dicenti, qui ei fidem non
adhibet, maxime Deo & verbo eius, si pro-
batio ab eo exquiratur: generatio adul-
tera & mala signum quaerit: D. Mat-
thaei, capit. 12. vers. 39. D. Lucae. 11. vers. C
29. Clemens Alex. lib. 2. Stromato. Sicut
iniuriam facit iudicio reuerendissima Sy-
nodi, qui semel indicata aut bene disposita
renoluero, & publice disputare ausus fue-
rit. l. 4. de sum. trinit. & fid. Catholica.
- b* In cano. 4. de summa Trinitat. C. facit, cano.
maiores 24. quæstione 1. cap. 36. cum qui-
bus, 24. quæstione. 3. Tertullian. de Prescr.
Heret. Vide quæ diximus lib. 2. Syntagm.
cap. 2. nu. 6. Quo enim humana ratio non
potest pertingere, eo fides pertingit: quare
rationum humanarum ope non egent, ca.
non turbatur, in fin. 28. quæstio. 1. Nocet
autem concertatio de fide publica, Indeo-
rum & Paganorum conuersioni: si quæ idem
inde nihil certi in lege Christiana putant:
& mysteria profanantur. Hereticorum
etiã impietas hoc ipsum auget & firmat.
Dum in dubium reuocatur, quod tantis,
sanctisq; Conciliis diffinitum mature an-
tea fuit: disputationem etiam inhibet my-
steriorum. D. Paul. 1. ad Timoth. 4. vers. 5.
l. damnatio. 6. §. 1. C. de heretic. Conci-
lium Chalcedonens. Act. 3. Meminit An-
nian. Marcel. lib. 23.
- c* Verba haec sunt, D. Paul. ad Hebraeos 11,

vers. 6. alibi dictũ, nisi credideritis non
intelligeris. Isaia c. 7. fides etiam omnem
actionem precedere debet. Neque Agri-
cola metere poterit, nisi prius semen com-
mittat sulcis: nec mare transire, nisi se pri-
us mari credat & gubernatori. Nec ager a
morbo liberari, nisi se prius credat medico.
Nec prius discere, quam se crediderit pra-
ceptori, ut scribit Theophilus Antioche-
nus episcopus, libro contra Calumniato-
res Christiana religionis: plura, & huius
rei exempla prosequitur D. Paulus per to-
tum. cap. 11. ad Hebraeos. Simpliciter est
fidei confessio facienda, & firmiter creden-
dum. cap. 1. de summa Trinitate. Expli-
cat D. Thomas opusculo 23. & 24. Tomo
17. dubius in fide, infidelis est. cano. omne
22. quæstio. 1. cap. 1. de Heretic. Supplet
fides, qua infirmitas ingenii nõ potest com-
prehendere. ca. nihil est aliud, de Consecra-
tion. distinction. 4. Simplicitas est sine in-
volutionibus, veritatis & sinceritatis ami-
ca. Simplicibus verbis fides proferenda,
cano. qui episcopus 23. distinctione. cano.
episcopus, 24. distinctione.

d ca. maiores de Baptismo. libr. 3. tit. 42. ca.
palam, 11. distinctione, ca. omnes, 22. di-
stinctione. Vide Gl. in cano. in illis, ad ver-
ba, In fide, 80. distinctione. Tertullian. in
lib. de Prescription. aduers. Heret. Ita, &
scribit, D. Ambros. ad Valentinianum, in
causa fidei, episcopos de laicis in Eccle-
sia, & non laicos de episcopis in consi-
storio debere iudicare. Et Cyrillus Ar-
chiepisc. Hierosolymi. Cathedesi Illumi-
nator. 5. fidem obserua a sola Ecclesia
traditam, & omni scriptura munitam.

C A P. V I.

- E* 1 De fide formata, & informi.
2 Confessio fidei quid.

Quando fides Theologica virtutem
haber veram, dicitur formata vel vi-
ua. *a* Quia vt corpus viuum dicitur, quod
actionibus vitæ fungitur: sic fides viuã, quæ
per caritatem informatur, extrinsecus,
E

& bona opera agit. Quando vero inefficax est & sine caritate, informis dicitur: & mortua sine operibus. *b* Vtroque modo tamen virtus dicitur non acquisita sed infusa. *c*

Confessio fidei, est protestatio per verba & opera, nos esse Christianos. *d*

S C H O L I A.

a De fide vna seu formata. *Diuus Iacobus*, epist. canonica. cap. 2.

b *Uicē. cap. 2. diui Iacobi*, fides potest haberi sine caritate, & est vera fides: sed non vera virtus. in Concilio Tridentino sessio. 6. ca. 15. & ca. 28. quod colligitur ex 1. ad Corinth. c. 13. *ubi*. Si fidem habeā, vt montes transferam, caritatē autem non habuero, nihil sum. refertur in can. solet 3 1. de Pœnitent. distin. 4.

c Vide *D. Thomam*, 2. 2. question. 4. artic. 3. & q. 6.

d Fides professionis sine operibus non prodest, cano. sicut urgeri, & ca. fertur. 1. questio. si detur tempus & locus operandi, can. finali de Pœnitent. distin. 2. Duo sunt actus fidei, vnus interior, credere, qui pertinet ad iustitiam: alius confiteri ore & operibus, quæ pertinent ad salutem. ad Roman. 10.

e Credere porro tripliciter dicimus. Credere Deū dicimus, quando credimus Deum esse talem, qualis predicatur, vt vnum in substantia, Trinum in personis, filium incarnatum, &c. Credimus Deo, quando qua Deus dixit, vera esse dicimus. Credere vero in Deum, tunc dicimus, quando consideramus Deum vt finem, & credendo Deum amamus, credendo & amando Deum, tanquam in vltimū finem ad eum tendimus.

CAPVT VII.

- 1 Fides cuius, fidelis Paganus.
- 2 Hæreticus.   3 Apostata.
- 4 Schismaticus.
- 5 Num ad fidem cogi quis possit.

A **Q**ui fidei IESV CHRISTI adhæret, i fidelis & Christianus dicitur. *b* Qui eam non recipit, paganus seu infidelis, vel Iudæus. *c*

Qui vero f prius etiam receperit, & 2 postea in aliquo, vel in quibusdam articulis ab ea dissentit, pertinaciter errorem defendens, Hæreticus dicitur. *d*

B Si in totum eam f relinquat & transeat 3 in paganismum vel Iudaismum, Apostata nuncupatur. *e*

Si vero se separet f non quidem a fide, 4 sed ab vnitatem Ecclesiæ, ei rebellādo, Schismaticus. *f*

Fides f Catholica sponte ab initio suscipienda, nemo autem vi eam suscipere cogendus. *g* At qui susceptam abiecerit, ad eam redire, & in ea se continere cogendus est. *h*

S C H O L I A.

C *a* Can. mater Ecclesiæ, de consecration. distinction. 4. ex diui Augustini. libr. 1. de meritis & remiss. peccat. ca. 25. fideles sunt in Ecclesiā. & ipsa in eis, vt notat gloss. ad can. Ecclesiā caritas, ad verba, per Spiritum sanctum, de consecration. distin. 4. per can. seire, 17. q. 1.

b can. vnic. §. quia vero Christus, de sacra vnctio. lib. 1. tit. 15.

c Infidelis sine vera fide, & ita pagani quasi in pagis & in rusticitate & ignorantia viuentes, alieni a ciuitate Dei, vt ait Optat. Mileuita. Exstat titulus. C. de pagani & sacrificiis eorum. lib. 1. vbi pro idolatriis & Ethnicis accipiuntur. Est & titulus de Iudæis in Codice Iustinian. & in decretalibus libr. 5. titul. 6. libr. 5. Sexti titul. 2. & in Clement. libr. 5. titul. 3. & in Decreta. can. eos. 1. question. 1. & alia saepe de his mentio.

E *d* Quis sit Hæreticus dicendus docet capit. 27. hæreses, c. 29. dixit Apostolus, 24. q. 3. nempe, qui aliquid defendit contra articulos fidei, & contra Ecclesiam cum peruersa voluntate & pertinaci impugnatione. Alio-

ne. Alioquin enim, si quis erraret in fide & A
Ecclesia dogmatibus, & paratus sit se cor-
rigere, non censetur Hæreticus, c. dicitur A-
postolus, & c. qui in Ecclesia, & ibi Gloss.
24. questio. 3. & Gloss. in cap. non licuit,
17. distinct. can. hac est fides, 24. quest. 1.
Gloss. in c. damnatus, ad verb. pertinaci-
ter, de summa Trinitat. & hoc modo debet
intelligi, ca. dubius, de Hæretic. Dubius in
fide hæreticus est, si videlicet dubio perti-
naciter insistit. Quamobrem nec viri signa-
ri, rustici, vel alii idiotæ, qui sine dolo in
subtilitatibus fidei errant, adeo sunt hære-
tici dicendi, ut disputat. D. Thomas, 2. 2.
questio. articulo 6. Si modo pertinaciter
non hæreant errori, vel si credant conditio-
naliter, si Ecclesia ita credat. Neque et-
iam omnes tenentur habere fidem explici-
tam. Quia credere distincte, est fidei pro-
necta, potissimum, cum agitur de grauissi-
mis & abstrusioribus mysteriis, que ex-
plicitate debent credi, ab iis, qui alios doctu-
ri sunt. Articulos tamen quosdam com-
munes quilibet explicite necessario crede-
re tenetur ad salutem. Quæ admodum
quilibet Christianus sine culpabili igno-
rantia, non potest ignorare de Trinitate &
unitate, cui quotidie dicat in nomine Pa-
tris & filii & Spiritus Sancti: nec poterit
sine culpa ignorare de Natiuitate, Passio-
ne, & Resurrectione Domini, quæ quoti-
die a suis curionibus audire potest. Porro,
quot modis dici possit Hæreticus, cumula-
te docet Angelus Clauasius in summa, in
verbo Hæreticus. Num. 1. Vtrum autem
eo ipso, quod quis errat in fide dicendus sit
statim Hæreticus, vide Glossam ad cap. nec
licuit, ad verba, ad recipiendum, 17. di-
stin. Et vtrum teneamur credere ea solum,
que pertinent ad religionem: vide Gloss. ad
ca. in domo, ad verba, si quo minus, de
Pœnitent. distinctio. 4. Et num Papa possit
dispensare circa articulos fidei: vide Glos-
sam cum textu, ad verbum, Apostoli, in
ca. sunt quidam 25. questio. 1.

& Apostata, desertor est religionis Christianæ:

in l. 1. & toto titulo, de Apostatis, lib. 1. C.
tit. 7. Et hic est proprie Apostata a fide.
Sunt enim in iure Pontificia tres species A-
postasia: prima est Apostasia seu recessio a
fide, ut in proxime citatis, & in cap. non
potest, 2. quest. 7. Secundo, Apostasia est
discessio vel transgressio præcepti: ut in ca.
si quis venerit, & c. illud, de Maior. &
obedien. Tertio, est Apostasia irregulari-
tatis, quando quis sit desertor ordinis sus-
cepti, vel professe religionis. ut in ca. 1. &
3. de Apostat. lib. 5. decret. tit. 9.

f Schismatici quoque Hæretici dicuntur,
sed tunc hæresis est, si Schisma seu discessio
est antiqua. Atque ita Schisma est noua
congregationis noua discessio, seu rebellio
ab unitate & pace matris Ecclesia Catho-
lica. Separatio ab obedientia primi pasto-
ris. ut ait D. Augustinus, contra Cresco-
nium, & in questio. in diui Matthæi, ca.
2. Opta. Mileuitanus, 1. contra Parme-
nia. Quid autem intersit inter hæresin, &
Schisma docet D. Hieron. ad c. 3. epistola
ad Titum diui Pauli, in cap. 26. inter hæ-
resin. 24. quest. 3. Non habet fidem Chri-
sti, qui corpus illius, id est, membra Eccle-
siae, nititur distrahere. can. aduocavit 24.
quest. 1.

g Sic scribit Gregorius Paschasio episcopo
Neapolitano. li. 1. Epist. epif. 15. cuius ver-
ba in cap. 3. qui sincera, 45. distinct. & in
Concil. Toleta. 4. cap. 56. relato. in cap. 5.
de Iudæis, 45. distinctione, in cap. sicut Iu-
dæi. 5. de Iudæis lib. 5. tit. 6. diuus Augu-
stinus, contra literas Petilian. lib. 2. capit.
83. Cuius verba relata. in can. 33. ad fi-
dem, 23. quest. 5.

h Tertullia. ad Scapulam in fine: Non est,
inquit, religionis, cogere religionem,
quæ sponte suscipi debet, non vi. Idem
ait diuus Clemens, in principio, lib. 9. Re-
cognitionum ad Iacobum fratrem domi-
ni. Et D. Bernar. in Cantica sermo. 66. fi-
des. inquit, suadenda, non imponenda.
Sic Theodoricus Rex Romanorum Iudæis
scribens, apud Cassiodorum, lib. 2. Varia.

epistol. 27. Religionem imperare non A
possumus, quia nemo cogitur, ut credat
inuitus. *Et rursus apud eundem Cassio-*
dorum. libr. 10. episto. 26. Iustiniano Im-
peratori Theobaldus Rex, Cū diuinitas
multas patiatur religiones esse, non v-
nā audemus imperare: retinemus enim
legisse, voluntarie esse sacrificandum.

h *Dicto can. de Iudais, 45. distinkt. & dicto*
can. ad fidem, 23. quest. in 5. vide qua di-
cemus infra Deo fauente. lib. 2. tit. 5. de Iu-
dais & paganis. B

CAPVT VIII.

1 De Scopo & sine fidei & effectu.

2 Supplet baptismum, dat robur.

1 **F**idei finis est, † salus credenti. *a* verum
illa est fides intelligenda, quæ spem &
caritatem operatur: *b* hæc vnitas fidei
innumeros populos contegit, quos intus
diuersitas meritorum tenet: *c* omnia pur-
gat, *d* procellas militaris Ecclesiæ superat,
e Rempublicam magis quam sudores cor-
porales gubernat, *f* vbi sana fides non est,
non potest esse iustitia vera: *g* cum & sine
fide, falsa sit virtus etiam in optimis mo-
ribus. *h*

2 Fides supplet, † quando Baptismus vel
aliud Sacramentum haberi non potest, *i*
hac resistimus diabolo, *k* petimus & acci-
pimus a Deo, *l* hanc omnes Christiani te-
nentur defendere. *m*

SCHOLIA.

c Qui crediderit & baptisatus fuerit, sal-
uus erit: qui vero non crediderit, con-
demnabitur. *Diui Marci. cap. 16. vers.*
6. Actor. 16. vers. 1. Crede in Dominum
IESVM, & saluus eris. *facit can. ad Ro-*
man. 10. vers. 10. Corde creditur ad in-
firmam, ore fit confessio ad salutem: & 1.
Petr. 2. vers. 6. qui crediderit in eum,
non confundetur. *& capit. 11. Diui Io-*
annis. vers. 25. Dixit dominus IESVS.
Ego sum resurrectio & vita, qui credi-
derit in me, etiam si mortuus fuerit, vi-

uet: & omnis qui viuitt & credit in me,
non morietur in æternum. *& Actor. 10.*
hinc omnes profectæ, &c. *& ad Galat.*
3. vers. 8. & Diui Ioannis. cap. 3. vers.
15. Vide Concilium Tridentinum. sessio.
6. cap. 7. & 8. vbi fides dicitur salutis ini-
tium, & radix iustificationis. Marti-
num Azpilcuetam Nauarrum in Ma-
nuali confessorum. cap. 11. nu. 17.

b *Ad Galatas 5. versu. 6. Diui Iacob. capit.*
vers. 2. 24. can. Circuncisio, & ca. firmum,
de Pœnitent. distin. 2.

c *ca. sit rector, in medio, 43. distin.*

d *ca. final. 15. questione fin. can. si Petrus,*
24. quest. 1.

e *ca. non turbatur, 24. quest. 1.*

f *Vide luculenter, ca. in qualibet, 23. qua-*
stione 8.

g *Quia iustus ex fide uiuit. can. vbi sana,*
24. q. 1.

h *ca. omnes, 28. q. 1.*

i *ca. Baptismi, de Consecrat. distin. 4.*

k *1. Petri. ca. 5.*

l *Diui Matthæi. cap. 21. vers. 22.*

m *can. nos. & ca. vbi nam, 96. dist.*

DE SACRAMENTIS.

TITVLVS SEXTVS.

CAPVT I.

Continuatio. sacramentorumque noua
legis vis.

Quia per Sacramenta nouæ legis o-
mnis vera iustitia, vel incipit, vel cœ-
pta augetur, vel amissa reparatur, *a* & quia
Sacramenta non sunt superflua, sed ad sa-
lurem necessaria: *b* inter ea, quæ in fide
Christiana consideranda sunt, ea quoque
pertractabimus secundum iuris Pontificii
exigentiam, remissis lectoribus in aliis ad
sacræ Theologiæ interpretes. *c*

SCHOLIA.

a *In Concilio Tridentino. sessione 7. in proœ-*
mio. Notat Ioannes Gerſo. in 2. parte ope-
rum,